

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องการผลิตและการตลาดสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ : ภูมิศึกษา เครื่องจักสานมวย บ้านหนองขาม ตำบลหนองขาม อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 ความหมายของหัตถกรรมพื้นบ้านและเครื่องจักสาน
- 1.2 ความเป็นมาของเครื่องจักสาน
- 1.3 ประเภทของเครื่องจักสาน
- 1.4 แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างเครื่องจักสานกับมนุษย์
- 1.5 โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
- 1.6 แนวคิดตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
- 1.7 กลไกการบริหารงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
- 1.8 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 1.9 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 1.10 แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน
- 1.11 แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด
- 1.12 แนวคิดเกี่ยวกับการตลาด
- 1.13 แนวคิดเกี่ยวกับการผลิต
- 1.14 เอกสารเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ
- 1.15 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 1.16 กลุ่มสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด
- 1.17 กลุ่มสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์บ้านหนองขาม ตำบลหนองขาม อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีการยอมรับสิ่งใหม่

2.2 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมือง สังคม และวัฒนธรรม

ในสังคมไทย

3. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยเกี่ยวกับเครื่องจักสานหัตถกรรมพื้นบ้าน

3.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการผลิตและการตลาด

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 ความหมายของหัตถกรรมพื้นบ้านและเครื่องจักสาน

หัตถกรรมพื้นบ้าน สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (2512 : 56) หมายถึง งานช่างงานฝีมือของชาวบ้านที่ประดิษฐ์ขึ้นใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีศิลปะซึ่งมีหลายชนิด แยกตามลักษณะของวัสดุ เทคนิคการทำ และวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น 9 ชนิดด้วยกัน คือ

1.1.1 เครื่องไม้

1.1.2 เครื่องจักสาน

1.1.3 เครื่องดิน

1.1.4 เครื่องทอ(ทอผ้า)

1.1.5 เครื่องรัก

1.1.6 เครื่องโลหะ

1.1.7 เครื่องหนัง

1.1.8 เครื่องกระดาษ

1.1.9 เครื่องหิน

หัตถกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นักชาวบ้านสร้างขึ้นโดยใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นของตนเองเป็นส่วนมาก และมีได้ไปผสมกับวัตถุดิบอื่นใดเลย แต่ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีส่วนทำให้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ มีการนำเอาวัตถุดิบมาใช้ประกอบในการทำงานหัตถกรรมอย่างไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งนับว่าเป็นการลดคุณค่าทางสุนทรียภาพของหัตถกรรมพื้นบ้าน อย่างไรก็ตาม สภาพเช่นนี้บังเกิดขึ้นเสมอมา

จึงสมควรที่เราจะต้องทำการอนุรักษ์เอาไว้ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งที่สามารถจะทำได้

เครื่องจักสาน วิทยุ ลี สุวรรณ (2540 : 1-2) เครื่องจักสานเป็นงานศิลปหัตถกรรม และหัตถกรรมเก่าแก่ของมนุษย์อย่างหนึ่ง มีหลักฐานปรากฏว่า มนุษย์ได้ประดิษฐ์คิดทำ เครื่องจักสานใช้มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์เมื่อหลายพันปีมาแล้ว โดยพัฒนาจาก เครื่องจักสานแบบหยาบ ๆ ที่สานด้วยเถาวัลย์ กิ่งไม้ ใบไม้ มาเป็นการนำเอาเถาวัลย์ ต้นไม้ ใบไม้ มาจัก ผ่า เหลา ให้มีขนาดเหมาะสมกับการใช้สอย แล้วนำมาสานเป็นภาชนะ เครื่องใช้ต่าง ๆ คนไทยเรียกการจัก ผ่า เหลา เถาวัลย์ ต้นไม้ ใบไม้ และวัสดุชนิดอื่น ๆ ที่จะ นำมาทำเป็นเครื่องใช้ต่าง ๆ ด้วยการสอด ชัก พัน และถัก ซึ่งเรียกรวม ๆ กันว่าการสาน และเรียกสิ่งสร้างขึ้นจากกรรมวิธีดังกล่าวว่า เครื่องจักสาน

มนุษย์ได้พัฒนาเครื่องจักสานให้มีรูปแบบสวยงามเหมาะสมกับการใช้สอยของผู้ใช้ ในแต่ละประเทศ แต่ละถิ่น สืบทอดกันมาหลายพันปี ในประเทศไทยนั้น เชื่อว่ามีการทำ เครื่องจักสานใช้มานานหลายร้อยปี และคนไทยได้พัฒนา ประดิษฐ์ คิดสานเครื่องจักสาน จากวัสดุคิบนานาชนิด เพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้เหมาะสมกับการใช้สอยตามสภาพภูมิศาสตร์ การประกอบอาชีพ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น จึงทำให้ เครื่องจักสานไทย มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่แตกต่างกันไปแต่ละภาค แต่ละถิ่น แต่ละชุมชน คนไทยมีความชาญฉลาดในการเลือกใช้วัสดุคิบนานาชนิดมาทำเครื่องจักสาน เช่น ไม้ไผ่ ซึ่งเป็นวัสดุคิบที่ใช้ทำเครื่องจักสานได้ดี และใช้กันแพร่หลายทั่วไปแทบทุกภาค นอกจากนี้ คนไทยยังใช้ต้น ใบ เถา ของต้นไม้ และพืชอีกหลายชนิดมาทำเป็นเครื่องจักสานได้เป็นอย่างดี ได้แก่ หวาย ย่านลิเภา กก แห้ง หญ้าแฝก ผักตบชวา ใบลาน ใบตาล ใบเตย เป็นต้น คนไทยมีความฉลาดหลักแหลมในการนำวัสดุคิบต่าง ๆ มาแปรรูปเป็นดอก เป็นเส้น แล้วสาน เป็นภาชนะ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ตามความต้องการในการใช้สอย ตั้งแต่ทำเป็นภาชนะ เครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น กระจุง กระจาด ตะกร้า กระด้ง ฯลฯ เครื่องใช้ในการจับ ดัก และขังสัตว์ ได้แก่ ลอบ ไซ คุ่ม กระชัง กรงนก เป็นต้น เครื่องมือในการประกอบอาชีพ ได้แก่ กระด้ง ตะแกรง วิ คุติข้าว เครื่องสีข้าว กระพ้อม เป็นต้น นอกจากนี้ คนไทยยังทำ เครื่องจักสานเพื่อใช้พิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อของแต่ละถิ่นด้วย เช่น ก๋วย ขันกระห้อยง ราชวัตร เฉลว ฯลฯ

เครื่องจักสานของไทยประเภทต่าง ๆ ดังกล่าว คนไทยคิดประดิษฐ์ขึ้นด้วยความรู้ ความสามารถที่สืบทอดกันมาจากบรรพชนเป็นเวลานาน จนมีรูปแบบที่เหมาะสมสอดคล้องกับ

การใช้สอย มีคุณค่าทางศิลปะและความงามสะท้อนให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ ขนบประเพณี และวัฒนธรรมของคนไทยแต่ละถิ่น

1.2 ความเป็นมาของเครื่องจักสาน

นิคม ชมภูหลง (2545 : 41-45) กล่าวว่า เครื่องจักสานเป็นงานหัตถกรรม ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ มาช้านาน และได้ใช้สืบทอดกันมาเป็นเวลานานนับพัน ๆ ปี ในหลายภูมิภาคของโลก เช่น ทวีปเอเชีย ทวีปแอฟริกาเหนือ - ใต้ และทวีปออสเตรเลีย ซึ่งอยู่ในเขตอากาศร้อนและอบอุ่น

แม้ว่าเครื่องจักสานจะทำมาจากวัสดุที่ผุพังได้ง่าย แต่นักโบราณคดีก็สามารถค้นพบหลักฐานเกี่ยวกับการทำเครื่องจักสานของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์หลายแห่งของโลก เช่น

1. ในประเทศไทย ได้พบร่องรอยของเครื่องจักสานบนภาชนะดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ซึ่งประมาณว่ามีอายุไม่น้อยกว่า 6,000 ปี

2. ในประเทศจีน ได้ค้นพบร่องรอยเครื่องจักสานบนภาชนะเครื่องปั้นดินเผา วัฒนธรรมหยางเซา มีอายุประมาณ 5,000 ปี

จากร่องรอยของเครื่องจักสานที่พบภาชนะเครื่องปั้นดินเผา ทำให้ทราบว่า เครื่องจักสานเป็นแม่แบบของเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเป็นเครื่องใช้ของมนุษย์ที่ทำควบคู่กันมา ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์

ส่วนหลักฐานที่เป็นเครื่องจักสานโดยตรงนั้น ได้พบในหลายพื้นที่ เช่น

1. ที่อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ได้พบเครื่องจักสานที่ทำด้วยไม้ไผ่เป็นลายขัดสองเส้น ในถ้ำแห่งหนึ่ง มีอายุประมาณ 4,000 ปี ซึ่งถือเป็นเครื่องจักสานที่เก่าแก่ที่สุดในโลก

2. ที่ประเทศอียิปต์ พบเครื่องจักสานที่ยังคงมีสภาพดี มีอายุประมาณ 2,000 ปี

3. ที่ประเทศมาเลเซีย บริเวณแหลมมลายู ซึ่งเป็นที่อยู่ของชนพื้นเมืองเงาะซาไก ได้พบว่ามีการรวบรวมเครื่องใช้ของผู้ตายใส่ล่วมของวิญญาณผู้ตายไว้ในกระท่อมหลังหนึ่ง ที่สร้างขึ้นเป็นที่อาศัยของวิญญาณ ตามความเชื่อของชนเผ่าเงาะซาไก ล่วมนี้ทำด้วยใบไม้ชนิดหนึ่ง

หลักฐานที่ปรากฏ แสดงให้เห็นว่าเครื่องจักสานได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งมีลักษณะการทำเครื่องจักสาน

ในยุคแรก ๆ นั้น อาจเริ่มต้นด้วยการนำกิ่งไม้ ใบไม้ เปลือกไม้ มาขัดกันอย่างง่าย ๆ ก่อน เช่น การนำใบมะพร้าวมาสานขัดกันเป็นตะกร้าของพวกเขาแปรรูป ในทวีปอเมริกาใต้ และประเทศ ออสเตรเลีย หรือการใช้กาบหมาก ใบจาก มาจับทบทันผูกด้วยดอกร ใช้เป็นที่ตักน้ำ อย่างภาคใต้ของไทย ที่เรียกว่าหมาหรือหมาน้ำ หมาจาก เป็นต้น

จากจุดเริ่มต้น ด้วยวิธีการสานอย่างง่าย ๆ นั้น มนุษย์ได้พัฒนาวิธีทำเครื่องจักสาน ให้มีรูปแบบและลายสาน เพื่อให้เหมาะกับประโยชน์ใช้สอยมากขึ้น

สำหรับเครื่องจักสานของไทยที่ปรากฏตามประวัติศาสตร์นั้น พบว่าสมัยสุโขทัยได้มีการใช้เครื่องจักสานทำเป็นภาชนะสำหรับใส่น้ำ โดยการสานแล้วยาค้วยชัน เพื่อไม่ให้น้ำรั่ว เรียกว่ากระออม หรือครุสำหรับส่งน้ำเป็นส่วนให้กับพวกขอม ซึ่งปกครองไทยสมัยสุโขทัย อยู่那时

นอกจากนี้ยังพบภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วัดในภาคเหนือ เช่น วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน เป็นภาพแสดงวิถีของชาวบ้าน เป็นภาพกลุ่มหญิงสาวกำลังเดินไปตลาด มีชายหนุ่มตามเกี่ยวพาราตี บ่าหญิงสาวจะหาบกระบุงหรือเบียดไปด้วย และที่วัดสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบภาพจิตรกรรมฝาผนังที่แสดงวิถีชีวิตของชาวเหนือ ในด้าน ความเป็นอยู่ การแต่งกาย และชีวิตประจำวัน และในภาพจะมีเบียด หรือกระบุง ปรากฏ อยู่ด้วย ภาพเหล่านี้ประมาณว่าเขียนขึ้นสมัยรัชกาลที่ 3 ของกรุงรัตนโกสินทร์

หลักฐานที่ปรากฏอยู่ในภาพจิตรกรรมฝาผนังแสดงว่า คนไทยในอดีตได้ใช้ เครื่องจักสานเป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ สืบทอดต่อ ๆ กันมาโดยตลอด และรูปทรงของ เครื่องจักสานก็ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก สำหรับวัสดุที่ใช้ทำเครื่องจักสานนั้น ในปัจจุบัน ชาวจักสานได้นำวัสดุที่มีคุณสมบัติเหมาะสมมาทำเครื่องจักสานหลากหลายขึ้น เช่น เส้นโลหะ จำพวก เงิน ทอง อลูมิเนียม ตลอดจนการใช้ผักตบชวา เชือกกล้วย และกระดาษ เป็นต้น

1.3 ประเภทของเครื่องจักสาน

เครื่องจักสานในประเทศไทย สามารถจำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ การจำแนกประเภท ตามการใช้สอย และการจำแนกประเภทตามลักษณะวัสดุที่ใช้ผลิต

1.3.1 การจำแนกประเภทตามลักษณะการใช้สอย จำแนกได้ดังนี้

1. เครื่องจักสานเกี่ยวกับการบริโภค ได้แก่ มวยนั่งข้าว กระติบข้าว ก่องข้าว หวด กระด้ง กระซอน

2. เครื่องจักสานที่ใช้เป็นภาชนะบรรจุสิ่งของ ได้แก่ กระจุง ตะกร้า กระจาด หลัวชะลอม ปุ้งกี๋
3. เครื่องจักสานที่ใช้ป้องกันแดดฝน ได้แก่ หมวกต่าง ๆ เช่น งอบ ก๊ีบ หมวกจีน กุญแจ เป็นต้น
4. เครื่องจักสานที่ใช้เป็นส่วนประกอบอาคารบ้านเรือน และเครื่องปูลาด ได้แก่ ฝาเรือนที่ทำด้วยตอกไม้ไผ่ เช่น เสื่อลำแพน ฝาขัดแตะ และเสื่อสำหรับปูนั่ง ปูนอน
5. เครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องดัก กักขังและจับสัตว์น้ำ ได้แก่ ลอบ ไช อีจู้ ตุ่ม สุ่มปลา ชะนาง ช้อง สุ่มไก่ กรงนก
6. เครื่องจักสานที่ใช้เครื่องประดับตกแต่งและเครื่องเล่นกีฬา ได้แก่ มู่ลี่ ปลาตะเพียน นก ตี๊กแตน แมลงปอ กิ้งก่า กุ้ง ตะกร้อ กระจ่างของขวัญ และของชำร่วย ต่าง ๆ
7. เครื่องจักสานที่เกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณีและศาสนา เช่น การทำเสื่อปาหนันของชาวภาคใต้เพื่อใช้ในการแต่งงาน การทำพานหมากเบ็งใส่ข้าวบูชาพระของชาวอีสาน

1.3.2 จำแนกตามประเภทวัสดุที่ใช้ผลิต จำแนกได้ดังนี้

1. เครื่องจักสานที่ใช้วัสดุธรรมชาติในการผลิต ได้แก่ กระจาด ตะกร้า กระจุง สุ่มปลา สุ่มไก่ ช้อง เป็นต้น
2. เครื่องจักสานที่ไม่ใช้วัสดุธรรมชาติในการผลิต ได้แก่ เแง มู่ลี่ กระจ่างของขวัญ และของชำร่วยต่าง ๆ เป็นต้น

1.4 แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างเครื่องจักสานกับมนุษย์

วิบูลย์ ลีสุวรรณ (2541 : 76-78) ได้กล่าวว่า เครื่องจักสานของไทยในภาคต่าง ๆ มีมากมายหลายชนิด และมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นแตกต่างกันไป ลักษณะเฉพาะถิ่นของเครื่องจักสานเหล่านั้น สะท้อนให้เห็นสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละท้องถิ่นสภาพการดำรงชีวิต ขนบประเพณี ความเชื่อ ตลอดจนถึงการนับถือศาสนาของกลุ่มชนที่ผลิตเครื่องจักสาน เครื่องจักสานจึงเป็นศิลปหัตถกรรมที่มีคุณค่าในฐานะที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ได้คืออย่างหนึ่ง

นอกจากนี้ เครื่องจักสานยังป็นงานศิลปหัตถกรรมที่สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของชาวบ้านได้หลายอย่าง เช่น สะท้อนให้เห็นความชาญฉลาดในการเลือกสรรวัสดุดิบแต่ละชนิดเป็นอย่างดี แล้วนำมาตัดแปลงแปรรูปเป็นวัตถุที่ใช้ทำเครื่องจักสานด้วยวิธีง่าย ๆ

แต่สนองการใช้สอยได้ดี เช่น ชาวภาคใต้ นำใบลำเจียกหรือใบปาหนันมาจักและสานเป็นเสื่อ และกระสอบ โดยนำใบลำเจียกไปต้มไฟให้ใบนิ่มก่อนที่จะจักเป็นเส้น หรือนำต้นกระจูดไปแช่โคลนแล้วรีดให้แบน หรือการจักไม้ไผ่เป็นดอกแบบต่างๆ ให้เหมาะสมที่จะใช้สานเป็นเครื่องจักสานแต่ละชนิด ส่งเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ชาวบ้านเรียนรู้จากการสังเกตและการทดลองสืบกันมาแต่บรรพบุรุษ ทำให้เครื่องจักสานแต่ละชนิดมีรูปแบบและประโยชน์ใช้สอยที่สมบูรณ์ลงตัว

คุณค่าอีกประการหนึ่งของเครื่องจักสาน คือ คุณค่าทางศิลปะและความงาม เครื่องจักสานหลายชนิดมีรูปร่าง โครงสร้าง และลวดลายที่ลงตัวอย่างยากที่จะหาเครื่องมือเครื่องใช้ประเภทอื่นเทียบได้ เช่น ก่องข้าวของภาคเหนือและภาคอีสาน ซึ่งเป็นตัวอย่างของเครื่องจักสาน ที่ได้รับการออกแบบอย่างแยบยล สอนการใช้สอยได้เป็นอย่างดี ตั้งแต่การสานตัวก่องข้าวสองชั้นเพื่อให้เก็บความร้อนได้ดี โดยไอร้อนจากข้าวเหนียวหนึ่งจะระเหยออกไปได้ตามรูระหว่างเส้นดอกอย่างช้าๆ ไม่กลายเป็นหยดน้ำที่จะทำให้ข้าวเหนียวแฉะและบูดเสียได้ง่าย ก่องข้าวจึงเป็นภาชนะสำหรับใส่ข้าวเหนียวหนึ่งได้ดีที่สุด ซึ่งเป็นผลจากการออกแบบที่แยบยลของชาวพื้นบ้านที่ได้ทดลองปรับปรุง สืบทอดกันเรื่อยมาเป็นเวลานาน นอกจากนี้รูปทรงของก่องข้าวแต่ละท้องถิ่นยังมีความงดงามแตกต่างกันไปตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่นด้วย

คุณค่าที่สำคัญอีกประการหนึ่งของเครื่องจักสานไทย คือ คุณค่าในการแสดงออกทางอารมณ์และจิตใจของช่างพื้นบ้าน เครื่องจักสานหลายชนิดของไทยสานอย่างละเอียด ประณีต ซึ่งแสดงให้เห็นอารมณ์ที่ละเอียดอ่อนของผู้สานได้เป็นอย่างดี ความละเอียดประณีตนั้น เริ่มตั้งแต่การแปรรูปวัตถุดิบ เช่น การจักดอก และเหลาหวายเป็นเส้นเล็ก ๆ เพื่อใช้สาน และถึงส่วนที่ต้องการความละเอียดประณีตของเครื่องจักสาน จนถึงการสานเป็นลวดลายที่ละเอียดซับซ้อนอย่างลายดอกพิกุล หรือลายसानของเครื่องจักสานย่านลิเภา เป็นต้น

เครื่องจักสานที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ เครื่องจักสานที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมการบริโภคข้าวเหนียว เช่น ก่องข้าว กระติบข้าว มวยนั่งข้าวเหนียว เครื่องจักสานที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการบริโภคข้าวเหนียว

1.5 โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

สภานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (2548 : 191-192) ได้เขียนไว้ว่า โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า โอท็อป (OTOP) ซึ่งเป็นอักษรย่อภาษาอังกฤษมาจาก

คำเต็มว่า One Tambon One Product เป็นโครงการของรัฐบาลที่ส่งเสริมการผลิตสินค้าซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ให้จำหน่ายได้แพร่หลายในท้องตลาด

โครงการนี้ได้แนวความคิดมาจากการส่งเสริมการผลิตสินค้าพื้นเมืองในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งนายอิโรชิโกะ ฮิระมะตี เป็นผู้ริเริ่มขึ้น ที่จังหวัดโออิตะ บนเกาะคิวชู หลังจากเกษียณอายุในตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว ทั้งนี้ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เห็นว่าโครงการนี้น่าจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศไทยในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของชนบท เนื่องจากคนไทยมีฝีมือในการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านมาเป็นเวลานานแล้ว ดังนั้น เมื่อนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร เดินทางไปประเทศญี่ปุ่น ใน พ.ศ. 2544 ได้ถือโอกาสไปเยี่ยมชมงานของโครงการนี้ และเมื่อเดินทางกลับประเทศไทยแล้ว จึงได้สั่งการให้มีการจัดทำโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ขึ้น ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของกระทรวงพาณิชย์

งานหลักของโครงการ คือ การให้ความช่วยเหลือด้านการผลิตและการตลาด จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยการพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้ได้มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ มีการจัดงานแสดงสินค้าเป็นครั้งคราวให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าชมและซื้อ นับได้ว่าโครงการนี้ได้ช่วยให้ภูมิปัญญาชาวบ้านมีโอกาสพัฒนาและขยายตัวได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

จากปี พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2549 นับได้ว่าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐและภาคเอกชนเป็นอย่างยิ่ง ในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ หน่วยงานที่ประสานดูแลสนับสนุนให้โครงการนี้ก้าวต่อไปข้างหน้าได้อย่างมีคุณภาพและแพร่หลาย คือ หน่วยงานพัฒนาการจังหวัด พัฒนาการอำเภอ และในวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2549 พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร ได้ไปเยี่ยมชมกลุ่มแม่บ้านสานมวยที่บ้านเป่า หมู่ 7 ตำบลหนองขาม อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้สั่งให้กลุ่มแม่บ้านสานมวย ผลิตมวยให้จำนวน 10,000 ใบ เพื่อจะนำไปเป็นสินค้าส่งออก (สุคใจ ประทุมมาตย์ : ผู้ให้สัมภาษณ์)

1.6 แนวคิดตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

สำหรับกรอบแนวคิดของรัฐบาลตามนโยบาย โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นแนวนโยบายการดำเนินงาน โดย พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร โดยแนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่ต้องการให้แต่ละหมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์ (หลัก) 1 ประเภท เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบทรัพยากรของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่ดีขึ้น และเป็นการลดปัญหา

ของการอพยพย้ายถิ่นของแรงงานชนบทเข้าสู่เมืองใหญ่ด้วย อันเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับ
การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จะเป็น
เครื่องมือกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน อันนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง
โดยอาศัยกลยุทธ์ ให้หมู่บ้านเป็นหน่วยในการพัฒนา (Unit of Development) เบื้องต้น
โดยรวมเครือข่ายภายในตำบลที่มีอยู่ แนวทางนี้มุ่งหวังที่จะสร้างความเจริญให้แก่ชุมชน ทำให้
ฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น ผ่านการผลิตและการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น
ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น และมีจุดขาย สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น
อันนำไปสู่การแพร่หลายของสินค้าทั้งภายในและภายนอกประเทศ

การดำเนินการดังกล่าวข้างต้น ยึดพื้นฐานอยู่บนหลักการ 3 ประการ กล่าวคือ

(1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (Local Yet GloBal) ผลิตสินค้า และบริการที่ใช้
ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

(2) พึ่งพาตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (Self – Reliance - Creativity) ทำความฝัน
ให้เป็นจริงด้วยกระบวนการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยสร้างกิจกรรมที่อาศัยศักยภาพ
ของท้องถิ่น

(3) การสร้างทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) พุ่มพีักประชาชน
ให้ใช้ชีวิตด้วยความท้าทาย และจิตวิญญาณแห่งการสร้างสรรค์

ตามแนวทางนี้ ไม่เน้นให้การสนับสนุนในรูปตัวเงินแก่ท้องถิ่น เพราะการสนับสนุน
ดังกล่าว เป็นการทำลายความสามารถในการพึ่งพาตนเอง แต่รัฐบาลจะให้การสนับสนุนแก่
ชุมชนในเรื่องต่าง ๆ ทางด้านเทคนิค เพื่อพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และด้านการโฆษณา
ประชาสัมพันธ์สินค้าที่ผลิตได้ ท้องถิ่นจะได้รับความช่วยเหลือ ผ่านการสร้างมูลค่าเพิ่มของ
ผลิตภัณฑ์ ตัวอย่างเช่น จากศูนย์แนะแนวทางการเกษตรและประมง (Agricultural and Marine
Product Processing Research and Guidance Center) ในด้านการตลาดเพื่อจะเพิ่มยอดขาย
อาจจัดตั้งบริษัทหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Product Corporation) เพื่อให้เป็นช่องทางในการกระจาย
สินค้าสู่ตลาดต่าง ๆ โดยทั้งนี้การดำเนินงานยึดนโยบายหลัก 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. มาตรฐานผลิตภัณฑ์คุณภาพระดับโลก ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นต้องมีคุณภาพได้
มาตรฐานมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับวัฒนธรรมและมีจุดเด่นเฉพาะ เป็นที่ยอมรับ
ของตลาดภายในประเทศ และตลาดโลก

2. มีเอกลักษณ์เป็นที่ลือชื่อเพียงหนึ่งเดียว ต้องมีการระดมความคิดในการคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดเท่าที่จะช่วยกันทำได้ โดยคำนึงถึงการรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นให้สอดคล้องอย่างเหมาะสมไม่ซ้ำแบบกัน และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านหรือตำบลให้เป็นที่ยอมรับทั่วไป

3. พัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการปรับปรุงเทคโนโลยี โดยการสร้างบุคคลที่มีความคิดกว้างไกล มีความรู้ความสามารถให้เกิดขึ้นในสังคม มีการวางแผนการตลาด มุ่งเน้นการผลิตและการบริการ โดยคำนึงถึงผู้บริโภคเป็นหลัก

กิจกรรมหลักของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีการดำเนินการต่อไปนี้

1. ขยายสินค้าท้องถิ่นไปยังตลาด โดยที่ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเป็นจุดเด่นของท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพเพื่อการขยายตลาดออกสู่เครือข่ายท้องถิ่น ภาคเมือง และตลาดโลก

2. มีการผลิตและคิดค้นขึ้นเองในท้องถิ่น โดยอาศัยความรู้ความสามารถของคนในชุมชนให้ความร่วมมือกันรับผิดชอบ มีหน่วยงานของจังหวัด กระทรวง กรม กอง เป็นผู้คอยให้คำแนะนำและคอยให้การสนับสนุนในด้านของเทคโนโลยีและการคิดค้นอุปกรณ์ หรือเครื่องมือต่าง ๆ

3. การสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพของท้องถิ่น โดยที่ท้องถิ่นนั้น ๆ ต้องมีการเลือกเฟ้นบุคลากรที่มีความรู้ สามารถมองการณ์ไกล สามารถวางแผนการในระยะยาว เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น และเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่จะผลิตขึ้น

ขั้นตอนการเปิดตัวของแนวคิด “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” สู่อการปฏิบัติ

แม้ว่าการคิดค้นประสบความสำเร็จว่าควรจะมีผลิตภัณฑ์อะไรจึงเหมาะสมก็ไม่ได้หมายความว่า จะประสบความสำเร็จ ถ้าปราศจากการกระจายสินค้าออกสู่ตลาด ซึ่งการดำเนินงานในส่วนนี้ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นตอนการพัฒนา ต้องมีความตั้งใจกำหนดที่จะทำให้ได้ ทั้งนี้อาจจำเป็นที่จะต้องอาศัยสื่อมวลชนช่วยเหลือให้สร้างกระแสเท่าที่เป็นไปได้ โดยสร้างกระแสว่า “ทำไมหมู่บ้านข้าง ๆ เขาถึงพัฒนาได้ หมู่บ้านเราจะแพ้ไม่ได้ ต้องทำให้ได้ด้วยหัวใจของการอยากทำ อยากสู้” ซึ่งจะนำไปสู่การฝึกอบรม และการสะสมประสบการณ์

ขั้นที่ 2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยทำการเริ่มจากการพิจารณาว่าผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมของท้องถิ่นมีอะไรบ้าง หลังจากนั้นก็ทำการพิจารณาว่าตลาดมีความต้องการหรือไม่ โดยทำการสำรวจตลาด ทำการวิจัยเพื่อหาเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม การพิจารณาผลิตภัณฑ์

ว่ามีอะไรบ้างอาจดูจากท้องถิ่นที่ก้าวหน้ากว่าทั้งภายในประเทศตลอดจนจากต่างประเทศ โดยทำการเลียนแบบดูบ้าง ในขั้นนี้ควรจัดตั้ง “ศูนย์แนะนำการเกษตรและประมง” เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมผลการวิจัยด้านเทคนิคการผลิต, การฝึกอบรม, การแนะนำ ตลอดจนข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 การกระจายสินค้า ในการนี้หน่วยงานในระดับต่าง ๆ ต้องช่วยโฆษณา สินค้า ช่วยเสาะหาตลาดและทำการวิจัยตลาด รวมทั้งทำการขายด้วย (กิตติ ลิ้มสกุล, 2544 : 18 - 21)

1.7 กลไกการบริหารงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติ (กอ. นตผ.) ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการ อำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. 2544 และเพื่อให้การทำงานของ กอ. นตผ. มีการบริหารที่เชื่อมโยงกันลงไปถึงระดับพื้นที่ จึงได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อ ช่วยเหลือการปฏิบัติงานตามระเบียบ ดังนี้

1. ส่วนกลาง ประกอบด้วย

1.1 คณะอนุกรรมการ จัดทำแผนและงบประมาณ

ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานคณะอนุกรรมการ

1.2 คณะอนุกรรมการส่งเสริมการผลิต

ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานคณะอนุกรรมการ

1.3 คณะอนุกรรมการกำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์ การศึกษาเรื่องผลิตภัณฑ์

ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นประธานคณะอนุกรรมการ

1.4 คณะอนุกรรมการส่งเสริมการตลาด

ปลัดกระทรวงพาณิชย์ เป็นประธานคณะอนุกรรมการ

1.5 คณะอนุกรรมการวิจัยพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ และเทคโนโลยี

ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นประธานอนุกรรมการ

1.6 คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์

อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ เป็นประธานคณะอนุกรรมการ

1.7 คณะอนุกรรมการติดตาม และประเมินผล

ปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นประธานคณะอนุกรรมการ

1.8 คณะอนุกรรมการนิเทศสัมพันธ์

นายพันศักดิ์ วิญญรัตน์ เป็นประธานอนุกรรมการ

ภารกิจหลักกลไกส่วนกลาง

ภารกิจหลักกลไกของส่วนกลางเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์ และแผนแม่บทดำเนินงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การกำหนดมาตรฐาน และหลักเกณฑ์การคัดเลือก และขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบล รวมทั้งการสนับสนุนเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนแม่บท

2. ส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย

2.1 คณะอนุกรรมการ นตผ. จังหวัด ประกอบด้วย

ผู้ว่าราชการจังหวัด	ประธานอนุกรรมการ
หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	อนุกรรมการ
ภาคเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิ	อนุกรรมการ
พัฒนาการจังหวัด	อนุกรรมการ / เลขานุการ

2.2 คณะอนุกรรมการ นตผ. อำเภอ / กิ่งอำเภอ ประกอบด้วย

นายอำเภอ / ปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอ	ประธานอนุกรรมการ
ผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	อนุกรรมการ
พัฒนาการอำเภอ / กิ่งอำเภอ	อนุกรรมการ / เลขานุการ

ภารกิจหลักของกลไกส่วนภูมิภาค

ภารกิจหลักของกลไกส่วนภูมิภาคเกี่ยวข้องกับการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบลต่าง ๆ เพื่อสนองต่อ กอ. นตผ. การบูรณาการแผนงานและงบประมาณของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในภูมิภาค เพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และส่งเสริมการตลาดในระดับพื้นที่

ขั้นตอนการบริหารงาน “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์”

ขั้นตอนที่ 1 ระดับตำบล องค์กรรับผิดชอบ อบต. / ท้องถิ่น มีหน้าที่หลัก

ในกระบวนการจัดเวทีประชาคม เพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบลให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น วัตถุดิบในท้องถิ่นและแผนชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 ระดับอำเภอ / กิ่งอำเภอ องค์การบริหารผดชอบ นตผ. / กิ่งอำเภอ มีหน้าที่ในการจัดลำดับผลิตภัณฑ์ดีเด่นตำบลต่าง ๆ ของอำเภอ / กิ่งอำเภอ การบูรณาการวางแผนและงบประมาณ เพื่อให้การสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 3 ระดับจังหวัด องค์การบริหารผดชอบ นตผ. จังหวัด มีหน้าที่หลักในการจัดลำดับผลิตภัณฑ์ดีเด่นต่าง ๆ ของจังหวัด การบูรณาการวางแผนและงบประมาณ เพื่อให้การสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 4 และที่ 5 ระดับส่วนกลาง องค์การบริหารผดชอบ กอ. นตผ. มีหน้าที่หลักในการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์และแผนแม่บทการดำเนินงาน “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” กำหนดมาตรฐานหลักเกณฑ์การคัดเลือกขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบล และเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายยุทธศาสตร์ และแผนแม่บท

1.8 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานกระแสพระราชดำรัสถึง “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

จากพระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 มีใจความตอนหนึ่งที่สะท้อนตามแนวทางดังกล่าว ความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอพอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด...”

แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนั้น จึงนับเป็นปรัชญาในการพัฒนาที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในทุกด้านทุกสาขาของประเทศ โดยเฉพาะนำมาปรับใช้เป็นแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจของเกษตรกรไทยให้มีความมั่นคง เลี้ยงดูตนเองและครอบครัว ตลอดจนสร้างสรรค์สังคมชนบทของสังคมไทย ให้เกิดความเข้มแข็ง โดยความเข้มแข็งของประเทศนี้ จะเกิดขึ้นทั้งระดับจุลภาค และระดับมหภาค เริ่มที่เกษตรกรผู้เปรียบเสมือนรากหญ้าทำการผลิตระดับชุมชนในชนบท สามารถพัฒนาตนเอง มีการผลิตส่วนเกิน มีการผสมผสานทำการผลิตโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เพิ่มมูลค่าของผลผลิตที่ได้และนำไปสู่การผลิตของชุมชนที่ยั่งยืนในที่สุด ซึ่งหากเป็นดังนี้แล้วมิติของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก็จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) (สุมาลี กุศลกุลนิรัตน์, 2544 : 23)

1.9 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดจากการประชุมประจำปี พ.ศ. 2546 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่อง “รัฐบาลกับการพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development) โดยมี ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นประธานกล่าวเปิดและปาฐกถาพิเศษ เกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน สรุปได้ดังนี้

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ และเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นที่สำคัญของการสร้าง Competitiveness หรือขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ หมายความว่าก่อนที่จะบอกว่า เราจะพัฒนาประเทศเพื่อไปแข่งขันกับคนอื่นได้ เราจะต้องพัฒนาได้อย่างยั่งยืน ถ้าพัฒนาอย่างยั่งยืนไม่ได้ การแข่งขันนั้นคือไปแข่งเพื่อแพ้ ถ้าแข่งเพื่อชนะ ต้องมีการพัฒนาที่มีความยั่งยืนในประเทศ คำว่า “Sustainable” แปลว่า “ความสมดุล” ซึ่งเป็นการพัฒนาที่มีความสมดุล หรือถ้าจะใช้หลักของพระพุทธเจ้าก็คือ “มัชฌิมาปฏิปทา” หรือเรียกว่า

Theory of Hammony ทั้งหลายหมายความว่า สิ่งที่อยู่ร่วมกันนั้น จะต้องก้าวไปด้วยกันในลักษณะที่มีความสมดุล การพัฒนาที่ยั่งยืนก็เช่นกัน ที่เปรียบเสมือนเป็น “มนุษย์ประเทศไทย” จะแข็งแรงได้อย่างไร ในเมื่อยังมีคนจนอยู่ มีป่าไม้ถูกทำลาย มีน้ำแล้ง มีน้ำท่วม มีมลพิษ (Polution) มาก สิ่งแวดล้อมหมดไป เพราะมนุษย์มีการเจริญเติบโต การใช้ทรัพยากรจึงไม่สมดุลกับทรัพยากรที่มีอยู่ ประชากรในประเทศโดยส่วนใหญ่มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย สิ่งเหล่านี้คือความไม่สมดุล สิ่งที่รัฐบาลนี้จะต้องพัฒนาประเทศให้เกิดความยั่งยืนนั้น รัฐบาลเน้น 3 เรื่องหลัก คือ ค่าใช้จ่ายของประชากร ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายอันไม่ควรจะเป็นค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายจ่ายของคนมีรายได้น้อยหรือคนจน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ 30 บาทรักษาทุกโรค ธนาคารประชาชน ที่ได้เปลี่ยนจากหนี้ออกมาเป็นหนี้ในระบบเพื่อลดต้นทุนของทุน เรื่องที่สองคือ การเพิ่มรายได้ ให้กับประชาชนลดรายจ่ายเพิ่มรายได้แล้วยังไม่พอ ต้องทำเรื่องที่สามด้วยการ ขยายโอกาส คือขยายการตลาด ซึ่งประชาชนทุกระดับต้องสามารถอยู่ได้เป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนสามารถแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยการกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า สร้างงาน สร้างรายได้ เปิดโอกาสในการเข้าถึงบริการด้านเงินทุนพร้อมไปกับการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของประชาชนและชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546 : 1-3)

1.10 แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน

เศรษฐกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจชาติ ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจและมุ่งมั่นร่วมกันว่าการกระทำนั้นเป็นไปเพื่อความรุ่งเรืองและความอยู่รอดปลอดภัยของสังคม จึงจำเป็นที่การพัฒนาเศรษฐกิจระดับล่าง (ชุมชนชนบท) จะต้องมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจระดับบน (ประเทศ) โดยชาวบ้านอาจรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการหรือใช้กลุ่มที่เป็นนิติบุคคล เช่น กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร มูลนิธิ หรือสมาคม เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย

- (1) การปลูกพืชหรือกิจกรรมการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น การแปรรูปข้าว การแปรรูปผลไม้เป็นน้ำผลไม้ การแปรรูปสมุนไพรเป็นสมุนไพรผง เป็นต้น
- (2) กิจกรรมการผลิตนอกภาคเกษตร เช่น การทำจักสาน การทำอิฐ เป็นต้น

(3) กิจกรรมบริการ เช่น การบูรณะโบราณสถานในพื้นที่ร่วมกับผู้นำและเจ้าหน้าที่ เพื่อปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับหารายได้เข้าหมู่บ้าน เป็นต้น

การทำกิจกรรมดังกล่าวข้างชาวบ้าน หรือกลุ่มนิติบุคคลสามารถดำเนินการร่วมกับ นักพัฒนาเอกชน และ / หรือเจ้าหน้าที่พัฒนาของรัฐ นักวิชาการซึ่งรวมเรียกว่า พหุภาคี อีกทั้ง อาจร่วมทุนกับพ่อค้า และ / หรือนักอุตสาหกรรม เพื่อทำการผลิตและแปรรูปสินค้าเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค สามารถสรุปได้ว่าการรวมกลุ่มการผลิตเป็นไปเพื่อให้เกิด ความพออยู่พอกินเพื่อความพึงพอใจเพื่อให้คุ้มกับการลงทุน และ / หรือเพื่อผลกำไร กิจกรรม ทางเศรษฐกิจนี้ถือเป็นการรวมตัวในระดับล่างสุดของสังคม ดังนั้นการร่วมกันทำงานจึงเป็น เป้าประสงค์เพื่อให้คนมีความสุข เมื่อทุกคนต่างมีความพึงพอใจแล้วก็จะทำให้ชุมชนเกิด ความเข้มแข็ง (วิโรจน์ สาสิทธิ์, 2532 : 22-28)

1.11 แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด

ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix หรือ 4P's) หมายถึง ตัวแปรทาง การตลาดที่ควบคุมได้ ซึ่งบริษัทใช้ร่วมกันเพื่อสนองความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมาย ส่วนประสมทางการตลาดประกอบด้วยเครื่องมือต่อไปนี้

1.11.1 ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งที่เสนอขายโดยธุรกิจ เพื่อสนอง ความต้องการของลูกค้าให้พึงพอใจ ผลิตภัณฑ์ที่เสนอขายอาจจะมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ ผลิตภัณฑ์จึงประกอบไปด้วยสินค้า บริการ ความคิด สถานที่ องค์กรหรือบุคคล ผลิตภัณฑ์ ต้องมีสรรพประโยชน์และมีคุณค่าในสายตาของลูกค้าจึงจะมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายได้

1.11.2 ราคา (Price) หมายถึง คุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ราคาเป็นต้นทุน (Cost) ของลูกค้า ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่าผลิตภัณฑ์กับราคาผลิตภัณฑ์นั้น ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคาก็จะตัดสินใจซื้อ ดังนั้นผู้กำหนดกลยุทธ์ด้านราคาจึงต้องคำนึงถึงคุณค่า ที่รับรู้ในสายตาของลูกค้า

1.11.3 การจัดจำหน่าย (Place หรือ Distribution) หมายถึง โครงสร้างของช่องทาง ซึ่งประกอบด้วยสถานบันและกิจกรรมที่ใช้เพื่อเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์ และบริการจากองค์การ ไปยังตลาดสถาบันที่นำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดเป้าหมาย ได้แก่ สถาบันการตลาด สำหรับ กิจกรรมช่วยในการกระจายตัวสินค้าประกอบด้วย การขนส่ง การคลังสินค้า และการเก็บรักษา สินค้าคงคลัง

1.11.4 การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นการติดต่อสื่อสารข้อมูลระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ เพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ การติดต่อสื่อสารอาจใช้พนักงานขายทำ และ / หรือการติดต่อสื่อสารโดยไม่ใช้พนักงานขาย เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารในปัจจุบันมีมากมายหลายประเภทผู้ขายสามารถเลือกใช้เพียงเครื่องมือเดียวหรือหลายเครื่องมือก็ได้ อย่างไรก็ตามการจะเลือกใช้เครื่องมือสื่อสารแบบผสมผสานกัน (Integrated Marketing Communication : IMC) จำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมที่มีต่อลูกค้าพิจารณาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแข่งขัน ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้การเลือกใช้เครื่องมือสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันได้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2541 : 35-36)

1.12 แนวคิดเกี่ยวกับการตลาด

แนวคิดเกี่ยวกับวิถีทางการตลาดขายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ต้องศึกษาแนวคิดในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.12.1 แนวคิดมุ่งการผลิต เป็นแนวคิดทางการตลาดที่เก่าแก่ที่สุดของผู้ขาย โดยเชื่อว่าผู้บริโภคจะนิยมซื้อสินค้าที่หาซื้อได้ง่าย ในราคาที่เขาซื้อได้ ดังนั้น งานทางด้านการตลาด ก็คือ ปรับปรุงการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพในการกระจายสินค้าไปสู่ผู้บริโภค อันเนื่องมาจากขนาดของการผลิต

1.12.2 แนวคิดผลิตภัณฑ์ แนวคิดนี้เชื่อว่า ผู้บริโภคจะนิยมสินค้าที่มีคุณภาพสูง รูปร่างการใช้งานดี องค์กรที่ใช้แนวคิดนี้จะพยายามทุ่มเทปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้เหนือกว่าคู่แข่ง

1.12.3 แนวคิดการขาย แนวคิดนี้เชื่อว่า ผู้บริโภคจะไม่ซื้อสินค้าของบริษัทจนกว่า จะได้รับการกระตุ้นจากการส่งเสริมการขายอย่างเพียงพอผู้บริหารสินค้าหลายอย่าง โดยเฉพาะสินค้าที่เรียกว่า สินค้าไม่แสวงหา หรือสินค้าที่ไม่ต้องการ

1.12.4 แนวคิดมุ่งการตลาด เป็นแนวคิดทางธุรกิจ เมื่อไม่นานมานี้ แนวคิดนี้เชื่อว่า องค์กรจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้ต้องรู้ซึ่งถึงความต้องการของลูกค้าเป้าหมาย และสามารถตอบสนองความต้องการให้มากกว่าคู่แข่งองค์กรชั้นนำต่าง ๆ ได้หันมาใช้แนวความคิดนี้

1.12.5 แนวคิดมุ่งการตลาดเพื่อสังคม ถือเป็นแนวคิดใหม่ทางธุรกิจ บางทีเรียกว่า การตลาดสีเขียว เป็นแนวคิดที่จะตอบสนองความพอใจของผู้บริโภคให้เหนือคู่แข่ง ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมส่วนรวมในระยะยาว

สรุป จากแนวคิดด้านการตลาดที่ประกอบด้วย แนวคิดมุ่งการผลิต แนวคิดผลิตภัณฑ์ แนวคิดการขาย แนวคิดมุ่งการตลาด และแนวคิดมุ่งเน้นการตลาดเพื่อสังคม มีผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และสัมพันธ์กับกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ คือ ผู้บริโภคน้อยซื้อสินค้าที่มีอยู่ในตลาดที่สามารถหาได้ง่าย และเป็นสินค้าที่มีอยู่ในตลาดที่สามารถหาได้ง่ายและเป็นสินค้าที่มีคุณภาพสูง หรือมีการรองรับคุณภาพการส่งเสริมการขาย

1.13 แนวคิดเกี่ยวกับการผลิต

พรรณภา พรหมชินวงศ์ (2547 : 13-14) กล่าวว่าผู้ผลิตจะพิจารณาการจัดการจัดหาวัตถุดิบ โดยปัจจัยที่สำคัญ 5 ประการ ที่มีผลต่อระบบการจัดการจัดหาปัจจัยการผลิต ได้แก่

1.13.1 ปริมาณปัจจัยการผลิต เป็นการวิเคราะห์ และสรุปว่าปริมาณวัตถุดิบในการผลิตและการแปรรูป มีเพียงพอกับความต้องการหรือไม่ พิจารณาจากปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณวัตถุดิบ อาทิ ปริมาณ วัตถุดิบที่รวบรวมได้ การแข่งขันกับหน่วยธุรกิจอื่นในการรับซื้อ

1.13.2 คุณภาพของปัจจัยการผลิต การกำหนดคุณภาพปัจจัยเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถึงแม้ว่าหน่วยธุรกิจสามารถจัดหาได้ในปริมาณที่ต้องการแต่คุณภาพต่ำ ย่อมจะมีผลกระทบต่อการตลาดของหน่วยธุรกิจในระยะยาว

1.13.3 ในระยะยาวที่เหมาะสม เวลาเป็นสิ่งสำคัญในการทำธุรกิจการเกษตร ทั้งนี้เพราะสินค้าเกษตรส่วนใหญ่มีลักษณะการผลิตเป็นฤดูกาล เน้นเสถียร และมีความเสี่ยงเพียงช่วงเดียวที่จัดหาสินค้าได้ เนื่องจากสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ผลิตเป็นฤดูกาล ทำให้มีการจัดหาลำบากเพราะหน่วยธุรกิจไม่สามารถที่จะกำหนดปริมาณรับซื้อที่แน่นอนได้ แต่สำหรับผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรบางชนิดระยะเวลาไม่เป็นอุปสรรคในการผลิต เนื่องจากวัตถุดิบสามารถจัดหาได้ตลอดปี สามารถเก็บรักษาได้นานเพื่อรอการผลิต

1.13.4 ต้นทุนที่เหมาะสม การประกอบธุรกิจการเกษตร ต้นทุนสินค้านับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในส่วนของการวิเคราะห์ต้องพิจารณาปัจจัยที่กำหนดต้นทุนสินค้าสำหรับปัจจัยที่กำหนดต้นทุนวัตถุดิบนั้น ได้แก่ ปริมาณอุปสงค์ และอุปทาน โครงสร้างตลาด การแทรกแซงของรัฐบาล รวมทั้งการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดเวลา

1.13.5 องค์การของระบบธุรกิจ ก่อนที่หน่วยธุรกิจจะเข้าประกอบธุรกิจ ควรจะต้องศึกษาองค์กรต่าง ๆ ของระบบตลาดและสินค้าที่ประกอบธุรกิจสามารถวางแผนการตลาด และการจัดหาวัตถุดิบได้อย่างเพียงพอ แนวทางในการวิเคราะห์ควรพิจารณาว่า การตลาด และการจัดหาวัตถุดิบได้อย่างเพียงพอ แนวทางในการวิเคราะห์ควรพิจารณาจากวิถีตลาดของผู้ค้าส่ง เป็นอย่างไร และผู้ค้าระดับใดมีอำนาจการตลาด

จากแนวคิดเกี่ยวกับการผลิตจะเห็นว่าปริมาณการผลิต คุณภาพการผลิต ต้องคำนึงถึงระยะเวลาที่เหมาะสม ต้นทุนการผลิตและการตลาดด้วย จึงจะทำให้การผลิต มีจำนวนมากหรือน้อย ตามความต้องการของตลาด

1.14 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2528 : 52-57) ได้สรุปทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลแลนด์ ไว้ว่า เหตุผลของการเลือกอาชีพเกิดจากการผสมผสานของความคิดที่ตัวบุคคลเอง และความเข้าใจของเขามีสู่อาชีพที่เลือกกว่าเป็นอย่างไร เมื่อเลือกอาชีพอะไรเข้าใจคร่าว ๆ เกี่ยวกับอาชีพนั้นบ้างแล้ว อาจถูกหรือผิดก็ได้ หลักทฤษฎีของฮอลแลนด์ แบ่งออกเป็น 4 ข้อ ดังนี้

1.14.1 มนุษย์ใช้อาชีพเป็นเครื่องแสดงออกถึงบุคลิกภาพของตนเอง การเลือกใดย่อมแสดงว่า บุคลิกภาพของเขาแสดงออกมาในทิศทางนั้น

1.14.2 ทุกคนมีความคิดบางอย่างเกี่ยวกับอาชีพแทบจะทุกอาชีพ แนวคิดทางอาชีพเหล่านี้อาจถูกต้องตรงกับความเป็นจริงหรือไม่ก็ได้ ไม่ว่าจะถูกหรือผิด ความคิดเหล่านั้นล้วนมีผลต่อการเลือกอาชีพของบุคคลเป็นอย่างมาก

1.14.3 บุคคลที่เลือกประกอบอาชีพคล้ายคลึงกัน ย่อมมีลักษณะทางบุคลิกภาพที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ใกล้เคียงกัน จะก่อให้เกิดอาชีพขึ้นมาได้

1.14.4 บุคคลที่เลือกอาชีพได้ตรงกับบุคลิกภาพของเขา มักมีความพอใจในอาชีพนั้น ยิ่งถ้ามีความสอดคล้องกันระหว่างบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมทางงานอาชีพมากเท่าใด เขายังมีความสุขในการทำงานมากขึ้นเท่านั้น

กินซ์เบิร์ก และคนอื่น ๆ (Ginzberg and other 1990 อ้างถึงใน นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2538 : 67-68) พบว่า กระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพนั้น จะเกิดควบคู่ไปกับชีวิตการทำงาน บุคคลจะเลือกอาชีพใหม่การเลือกอาชีพใหม่จะมากขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายด้าน เช่น ความรับผิดชอบต่อครอบครัว โอกาสความก้าวหน้า หรือ

ความกดดันอื่น ๆ จากสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันบุคคลยังมีทางเลือกใหม่ ๆ ให้กับชีวิตได้หลายประการ เช่น โอกาสเข้ารับการศึกษาเพิ่มเติมทำให้สามารถก้าวไปสู่อาชีพใหม่ที่ไม่ใช่ตัวเลือกเดิมที่มีความรู้ความชำนาญสูงยิ่งขึ้น บุคคลย่อมมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงตัวเองอยู่เสมอตามพัฒนาการของชีวิต หากความต้องการเปลี่ยนแปลงไปหรือสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป จะมีผลต่อการปรับตัวของบุคคลให้ตรงกับความต้องการของตนเองมากที่สุดด้วย

ศุภวดี บุญญวงษ์. (2528 : 20-22) ได้กล่าวถึง หลักการเลือกอาชีพโดยทั่วไป ดังนี้

1. การเลือกอาชีพด้วยความรู้สึกชอบหรือสนใจ การประกอบอาชีพที่มีพื้นฐานความชอบและความสนใจจริงย่อมได้รับความสำเร็จด้านอาชีพสูงกว่าการประกอบอาชีพโดยไม่ชอบไม่มีความถนัด หลักการเลือกขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ ในสังคมชนบทอาชีพที่รู้จักส่วนใหญ่ คือ เกษตรกรรม ประสพการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจที่จำกัดจึงทำให้ความรู้สึกชอบและสนใจอาชีพแคบกว่าสังคมเมือง ซึ่งมีสภาพแวดล้อมทางอาชีพในด้านอุตสาหกรรม

2. การเลือกอาชีพด้วยการลองทำ มีโอกาสที่จะช่วยให้บุคคลตัดสินใจเลือกอาชีพได้ดีขึ้น การเลือกอาชีพโดยไม่ไดลองทำก่อนอาจได้อาชีพที่ไม่สอดคล้องกับความถนัดความสามารถของบุคคลอย่างแท้จริง การเปิดโอกาสให้ได้ขึ้นชมกับงานที่ได้ลงมือทำจะทำให้เกิดความพอใจและมองเห็นอนาคตของงานนั้น ๆ ดังนั้นการฝึกงานและการลองงานจึงเป็นวิธีที่ดีวิธีหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีความที่เหมาะสมกับอุปนิสัย ความถนัด และความชอบ ก่อให้เกิดความรัก เห็นคุณค่า และภาคภูมิใจในงานนั้น ๆ รวมทั้งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในอาชีพอย่างแท้จริง

3. การเลือกอาชีพด้วยวัยและวุฒิภาวะ บุคคลมีความสนใจอาชีพแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะการตัดสินใจเลือกอาชีพใด ๆ นั้น เกิดจากบุคคลมีค่านิยมด้านอาชีพและกำหนดจุดมุ่งหมายชีวิตในอนาคต การตัดสินใจเลือกอาชีพเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นมักได้อาชีพที่แท้จริงเมื่อสนใจในอาชีพเปลี่ยนแปลงไปเกิดการลองเลือกอาชีพต่าง ๆ ในที่สุดการตัดสินใจสุดท้ายมักอยู่ในวัยทำงานที่แท้จริง เนื่องจากมีความมั่นคงให้กับตนเองเป็นการตัดสินใจ โดยคำนึงความก้าวหน้ามากกว่าความพอใจ จึงกล่าวได้ว่าการตัดสินใจเลือกอาชีพขั้นสุดท้ายของบุคคลนั้น จะนึกถึงอนาคตของอาชีพเป็นประการสำคัญ

4. การเลือกอาชีพตามกลุ่มอาชีพ โดยหลักการของการเลือกอาชีพบุคคลต้องสำรวจตนเองให้ชัดเจนว่า ตนเองจะองงามในกลุ่มอาชีพของสิ่งแวดล้อมแบบใด แล้วจึงเลือกสร้างงานที่เกี่ยวข้องอยู่ในอาชีพนั้น ๆ ให้เกิดผลและมีความก้าวหน้าต่อไป กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ได้แก่

กลุ่มอาชีพที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมวัดดุจิบ กลุ่มสิ่งแวดล้อมแบบสออบสวนนิยมและศิลปะนิยม เป็นต้น

5. การเลือกอาชีพตามพื้นฐานครอบครัว และสังคมแวดล้อม กระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพของบุคคลจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพื้นฐานครอบครัวและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก บุคคลมักเลือกอาชีพที่สอดคล้องกับพื้นฐานครอบครัวและสิ่งแวดล้อม

6. การเลือกอาชีพตามเกณฑ์ของความต้องการ บุคคลมักเลือกประกอบอาชีพที่ตอบสนองความต้องการที่สำคัญ ได้แก่ ต้องการให้เป็นที่ยอมรับนับถือ มีความสัมพันธ์กันดี ความเก่งเป็นเลิศในงาน สวัสดิการดี เป็นอิสระในการวางตัว การแสดงออก ความต้องการมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดี ขวัญและระเบียบวินัย ความเอาใจใส่จากผู้อื่น ๆ มีอิสระในการวางตัว การแสดงออก ความต้องการด้านการตัดสินใจ และเป็นสิ่งที่ท้าทายการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

พิชญ์ สมพอง (2532 : 237) ได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงอาชีพในชนบทเกิดจากสาเหตุ 2 ประเด็น ดังนี้

1. สาเหตุภายในสังคมชนบท ที่ผลักดันให้สังคมชนบทมีการเปลี่ยนแปลงหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงทรัพยากรในธรรมชาติ สภาพดินฟ้าอากาศ ฝนแล้ง การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร อัตราการเกิด อัตราการตาย การย้ายถิ่น การรู้จักนำเอาสิ่งใหม่มาใช้ในชุมชนตนเอง เช่น การใช้รถไถเดินตามแทนแรงงานโค - กระบือ การใช้มูลสัตว์ทำแก๊สหุงต้ม การประดิษฐ์ล้อเลื่อน และการเบี่ยงหน่ายในวัฒนธรรมเก่า

2. สาเหตุภายนอกสังคมชนบท มีหลายปัจจัย เช่น การผสมผสานและการเผยแพร่ทางวัฒนธรรม การเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงตามแผนพัฒนาหรือการพัฒนา

สุรพล กาญจนะจิตรา และประภาส ศิลปรัศมี (2534 : 87-91) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ พบว่า ปัจจัยที่มีผลทำให้กลุ่มอาชีพประสบความสำเร็จมีหลายประการ อาทิ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทางราชการในด้านต่าง ๆ การได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน การได้รับข่าวสาร ความสามารถที่สนองความต้องการให้แก่สมาชิก และการได้รับการติดตามตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่

1.15 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

สิทธิรัฐ ประพุทธนิตินสาร (2546 : 78-80) กล่าวว่า การวิจัยแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการที่ผู้คนจำนวนหนึ่งในองค์กรหรือชุมชน เข้ามาร่วมศึกษาปัญหา โดยการกระทำร่วมกันกับนักวิจัย ผ่านกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้น จนกระทั่งเสร็จสิ้นการเสนอผลและการอภิปรายผล การวิจัยเป็นการเริ่มต้นของผู้คนที่อยู่กับปัญหา ค้นหาปัญหาที่ตนเองมีอยู่ร่วมกับนักวิชาการจึงเป็นกระบวนการที่คนในองค์กรหรือชุมชนมิใช่ผู้ถูกกระทำ แต่เป็นผู้กระทำการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีอำนาจร่วมกันในการวิจัย

กระบวนการ PAR (Participatory Rural Appraisal) ถ้าจะให้ PAR มีความสมบูรณ์ และมีแนวทางปฏิบัติที่เป็นจริงตามเงื่อนไขที่หลากหลาย PAR ควรประกอบไปด้วยเครื่องมือ / กระบวนการหลักดังนี้

1. การสร้างความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน ระหว่างนักวิชาการ / นักพัฒนา (คนนอก) กับแกนนำของกลุ่มผู้ที่อยู่ในชุมชน การกำหนดบทบาทระหว่างนักวิชาการ / นักพัฒนา กับแกนนำในชุมชนให้ชัดเจนควรเน้นบทบาทให้ทุกฝ่ายเข้าใจตั้งแต่แรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความชัดเจนในวัตถุประสงค์เป้าหมาย และความคาดหวังว่า ใครมีอะไร และได้อะไร เพื่อจัดการกับปัญหาของชุมชน ทั้งนี้เพื่อสร้างความเป็นหุ้นส่วน หรือเพื่อให้ทุกฝ่ายตอบคำถามในใจได้ว่า ทำไปต้องมาร่วมมือกัน มาร่วมใจกัน ขั้นตอนนี้ควรต้องทำก่อนขั้นตอนอื่นทั้งหมดของ PAR ไม่ปรากฏว่ามีการพูดถึงเรื่องนี้ในเชิงรูปธรรมอย่างชัดเจน
2. การวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วม หากหุ้นส่วน 2-3 ฝ่ายตามข้อ 1 มีความชัดเจน ถึงประโยชน์ที่แต่ละฝ่ายจะได้มีใจอยากทำงานแก้ไขปัญหาร่วมกันแล้ว กระบวนการเรียนรู้จะเป็นระบบจะเริ่มด้วยวิธีการวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วม ในที่นี้เห็นว่ากระบวนการ PAR ที่ต้องมีการประยุกต์เป็นกระบวนการที่มีศักยภาพและมีคนในวงการเข้าใจและมีทักษะอยู่บ้างแล้ว สามารถนำมาใช้ได้ ในการทำ PAR แบบประยุกต์นี้ หุ้นส่วนจะร่วมมือกันเป็นแกนกลาง (Core Group) โดยมีสมาชิกกลุ่มในชุมชนที่มีใจอยากแก้ปัญหาที่สำคัญของเขา มาร่วมคิดถึงปัญหา - สาเหตุ - และแนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะมีการกล่าวในรายละเอียดต่อไป

3. การวางแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กระบวนการนี้ PAR ส่วนใหญ่ไปไม่ถึงแผนและปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม มีความยืดหยุ่นและมีชีวิตชีวา เพราะจุดประสงค์หลักตั้งแต่เดิมของ PAR คือ การได้มาซึ่งข้อมูลของปัญหาเพื่อความเข้าใจสภาพของชุมชนด้วย กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างนักวิชาการกับชาวบ้านจำเป็นต้องใช้กระบวนการ PAR

มาประยุกต์เพื่อเจาะลึกถึงผลการวิเคราะห์ปัญหาของการทำ PAR คือ การนำเอาทางแก้ปัญหาที่ถูกเลือกสรรไว้แล้วด้วย PAR มาวิเคราะห์ถึงศักยภาพ ข้อจำกัด เงื่อนไข ทรัพยากร และทุกอย่างที่กลุ่มทำได้เอง ทำได้เลย หรืออาจเรียกว่าเป็นแผนของชุมชน และออกเป็นแผนประสานงานกับภายนอก กับเครือข่ายของกลุ่มนอกชุมชน กับ อบต. กับหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรเอกชน เพื่อผลักดันให้ปฏิบัติการแก้ปัญหามีพลังมากขึ้น กระบวนการนี้จึงเป็นเรื่องของการกำหนดยุทธศาสตร์และกิจกรรมที่หลากหลาย แต่ทุกอย่างต้องสนองตอบต่อสาเหตุแห่งปัญหา และทุกอย่างต้องทำได้จริงตามเงื่อนไขที่หลากหลาย และสลับซับซ้อนที่สำคัญอีกข้อหนึ่ง คือ “แผน” แบบชาวบ้านไม่ใช่ “แผน” แบบราชการที่มีแบบฟอร์มหรือรูปแบบตายตัว เป็นที่เข้าใจเพื่อความสะดวกแก่ผู้พิจารณาโครงการ แต่คลุมเครือ วุ่นวาย และไม่สะดวกกับชาวบ้าน เพื่อความง่ายในการเรียกหาจึงตั้งชื่อขึ้นตอนนี้ว่า การวางแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Planning for Action PPA) โดยจะนำเสนอรายละเอียดต่อไป

4. การปฏิบัติและถอดประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม ถ้า PAR ไม่มี Action หรือไม่มีการปฏิบัติ และถ้าการปฏิบัติไม่เป็นการเชื่อมโยงกับปัญหา - สาเหตุ - ทางแก้ และถ้าไม่มีการเรียนรู้ทั้งกระบวนการ ไม่มีการถอดประสบการณ์ออกมาอย่างเป็นระบบ ที่เป็นผลสำเร็จล้มเหลวที่เจาะลึกลงไปที่เงื่อนไขและอุปสรรคทั้งหมด ตลอดจนวิธีการที่หุ้นส่วนได้ฝ่าได้ใช้วิธีคิด วิธีทำที่ยึดหยุ่นตามสถานการณ์และเงื่อนไขถ้าทุกอย่างเป็นเช่นนี้ PAR ก็จะไม่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ครบวงจร ดังนั้นขั้นตอนนี้จึงเป็นหัวใจสำคัญของ PAR จะเป็นเรื่องของปฏิบัติการที่เป็นระบบเพื่อความสะดวกในการเรียกหา จึงขอเรียกว่า การปฏิบัติการและถอดประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม หรือ Participatory Action and Evaluation - PAE

1.16 กลุ่มสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ห่างจากตัวจังหวัดร้อยเอ็ด ประมาณ 34 กิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 10 ตำบล 1 เทศบาล 10 องค์การบริหารส่วนตำบล 113 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 75,356 คน ในปี พ.ศ.2544 พัฒนาชุมชน อำเภออาจสามารถ ได้ปรับปรุงแผนพัฒนาอำเภอให้เป็นไปตามแผนนโยบายของรัฐบาล สรรหาผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จึงสำรวจความสนใจของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ นำแผนนโยบายของรัฐ อธิบายให้ความรู้แก่ชุมชน ร่วมกันผลิตสินค้าที่เด่น ๆ ในแต่ละหมู่บ้าน ประกวดคัดเลือกให้ที่เด่น ๆ ที่สุด เหลือตำบลละหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อลดขั้นตอน

ในการฝึกอบรมเพิ่มทักษะ และเป็นการนำจุดแข็งของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ มาพัฒนาให้ การสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน รูปแบบ วิธีการรวมกลุ่ม ตลอดจนแนวทางการตลาด ตามศักยภาพ จากการคัดสรรแล้ว มีกลุ่มสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ของอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 กลุ่มสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

ลำดับที่	ชื่อกลุ่มผลิตภัณฑ์	ตำบล	ชื่อประธานกลุ่ม
1	ข้าวเกรียบเห็ด	อาจสามารถ	นางเพ็ญศรี เบญจจะจันทร์
2	มวนึ่งข้าว	หนองขาม	นางสุนา ศิลญาภาพ
3	น้ำพริกเผากุ้งก้ามกราม	หนอง	นางทองสุข มิเถาวัลย์
4	ผ้าสไบลายขจัด	หนองหมื่นถ่าน	นางหนูจันทร์ ธรรมเกตุ
5	ข้าวโพดหวาน	บั้งแจ้	นางสมบุรณ์ วนวาทิ
6	ข้าวเกรียบเห็ด	โพนเมือง	นางเพ็ญศรี เบญจจะจันทร์
7	ผักปลอดสารพิษ	โหรา	นายเกศา พะวงศรี
8	ข้าวหอมมะลิเกษตร	หนองบัว	นายเสริม วิเศษคอน
9	ผ้าฝ้าย	ขี้เหล็ก	นางนาง ชาญสมร
10	ผ้าไหมมัดหมี่	บ้านคู	นางสะอาด ฉวีโรจน์

1.17 กลุ่มสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์บ้านหนองขาม ตำบลหนองขาม อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

บ้านหนองขามหมู่ที่ 1 ตำบลหนองขาม อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ห่างจากตัวอำเภออาจสามารถ 5 กิโลเมตร มีจำนวนประชากร 791 คน แยกเป็น ชาย 398 คน หญิง 393 คน จำนวนหลังคาเรือน 163 หลังคา ประชากรส่วนใหญ่ จบการศึกษาภาคบังคับ (ข้อมูลทั่วไป. สถาบันอามัยบ้านหนองขาม. 2549 : 2)

จำนวนประชากร 163 หลังคาเรือน ประกอบอาชีพหลักการทำนา 100% ประกอบ อาชีพเสริมในการสานมวน 100%

ก่อนปี พ.ศ. 2544 ชาวบ้านหนองขาม มีการสานมวนมากกว่า 30 - 40 ปี แต่เป็น การสานที่ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างขาย ไม่มีการรวมกลุ่ม ถึงมีการรวมกลุ่มแต่ก็ไม่เข้มแข็ง จนกระทั่งรัฐบาลมีนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในปี พ.ศ. 2544 ชาวบ้านจึงได้มี

การรวมกลุ่มจักสานมวยสนองนโยบายของรัฐบาล โดยรวมกลุ่มกันขึ้นเมื่อ วันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 ใช้ชื่อกลุ่มว่า กลุ่มจักสานมวยบ้านหนองขาม หมู่ที่ 1 ตำบลหนองขาม อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด มีสมาชิกเริ่มก่อตั้งจำนวน 15 คน มวยได้ถูกคัดเลือกให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของตำบลหนองขาม และมีการปรับปรุงการผลิตและการตลาด ภายใต้การดูแลเอาใจใส่ของพัฒนาชุมชนอำเภออาจสามารถ ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งขึ้นตามลำดับ ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 53 คน มีเงินออมนจำนวน 127,200 บาท มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ บ้านหนองขาม ตำบลหนองขาม อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

ตารางที่ 2 คณะกรรมการบริหารกลุ่มสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1	นางสุณา ศิลาญาณภาพ	ประธาน
2	นางรัชณี คำนนท์	รองประธาน
3	นางอุไร จำปานนท์	เลขานุการ
4	นางสาวบุรมลักษ์ณ์ มณีสร้อย	ผู้ช่วยเลขานุการ
5	นางดิ่ง ชื้อสัตย์	เหรัญญิก
6	นางประไพโร วงศ์อามาตย์	ผู้ช่วยเหรัญญิก
7	นางจันดา สอนมมาลา	ประชาสัมพันธ์
8	นางรัชณี นิลุทร	ผู้ช่วยประชาสัมพันธ์
9	นายจันดา จำปานวน	หัวหน้าฝ่ายการผลิต
10	นางสาวสุภาพร ทองภูเหวด	รองหัวหน้าฝ่ายการผลิต
11	นางธงชัย ฐูเงิน	หัวหน้าฝ่ายการตลาด
12	นางสมจิตร แซ่อึ้ง	รองหัวหน้าฝ่ายการตลาด
13	นายอาทิตย์ อินคา	หัวหน้าตรวจสอบคุณภาพมวย
14	นางกุสุมาพร ศิริชาญ	รองหัวหน้าตรวจสอบคุณภาพมวย
15	นางสาวสุภาพร ทองภูเหวด	ปฏิคม
16	นายทองโล่ เป้าทอง	ผู้ช่วยปฏิคม
17	นายแสงคง นาเมือง	หัวหน้าฝ่ายจัดซื้อวัตถุดิบในการผลิตมวย
18	นายคำเพียร แสงอาจหาญ	รองหัวหน้าฝ่ายจัดซื้อวัตถุดิบในการผลิตมวย

คณะกรรมการที่ปรึกษา

1. นายคำปุ่น รุ่งเจน	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม
2. นายสมพงษ์ จำปานวน ส.อบต. หมู่ที่ 1 ตำบลหนองขาม	
3. นาวสารวย ดินนัง	หัวหน้าเจ้าหน้าที่อนามัย
4. นางเตือนใจ พรหมชินวงศ์	ข้าราชการครู คศ. 3 โรงเรียน

หนองขามวิทยา

การดำเนินงานของกลุ่ม

คณะกรรมการทั้ง 18 คน เป็นผู้ดำเนินการบริหารกลุ่ม คือ

1. วางแผนการผลิตและจำหน่าย
2. การจัดทำบัญชี
3. จัดทำเวรยามจำหน่ายผลิตภัณฑ์
4. จัดทำระเบียบวาระการประชุมประจำเดือน
5. คณะกรรมการอยู่ในวาระ 2 ปี

กลุ่มจักสานมวยบ้านหนองขามระดมเงินทุนเข้าเป็นกองทุนมวยเพื่อการผลิต โดยสมาชิกต้องออมเงินประจำเดือนคนละ 50 บาทต่อเดือน การสานมวยจะสายที่บ้านของตนเอง แล้วนำเอาผลิตภัณฑ์มวยมาจำหน่ายที่ทำการกลุ่ม โดยมีกรรมการคัดเลือกมอบให้ได้มาตรฐาน สวยงามแข็งแรงตรงตามความต้องการของตลาด ถ้าหน่วยงานราชการจัดตลาดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กลุ่มก็จะดำเนินการให้ตัวแทนนำสินค้าไปแสดงและจัดจำหน่าย ซึ่งแต่ละครั้งมวยจะเป็นสินค้าที่ขายได้จำนวนมากที่สุด กว่าสินค้าตัวอื่น ๆ ของอำเภออาจสามารถ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะมวยเป็นของใช้ประจำวัน ราคาพอซื้อได้ กลุ่มได้ดำเนินการต่อเนื่องมาเกือบ 5 ปี มีการประชุมสมาชิกเพื่อวางแผนการผลิต การตลาดรับรู้ข่าวสารความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และข่าวอื่น ๆ ด้วย สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นในการดำเนินงานกลุ่ม และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทั้งนี้คณะกรรมการยังมีความรู้ ความเข้าใจ มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีการสร้างกลุ่มเครือข่ายเพื่อรองรับผลิตภัณฑ์แลกเปลี่ยนสินค้า เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มซึ่งกันและกัน สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของตลาด พร้อมทั้งร่วมเป็นวิทยากร สาธิตและถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้มาศึกษาดูงาน ผู้สนใจทั่วไป

การจัดกิจกรรมเพื่อสังคม

จากการศึกษาและสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มจักสานมวย บ้านหนองขาม

ได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมดังนี้

1. ร่วมจัดนิทรรศการ ออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์กับหน่วยงานราชการและเอกชนทั่วประเทศ
2. ร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้ แก่คณะที่มาศึกษาดูงานและเป็นวิทยากร การสาธิตให้กับทางโรงเรียนหนองขามวิทยา
3. ร่วมงานประเพณีวันสำคัญ โดยการบริจาคเงินในนามกลุ่มจักสานมวย บ้านหนองขาม หมู่ที่ 15 ตำบลหนองขาม อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด
4. ร่วมมือกับโรงเรียนหนองขามวิทยাজัดนิทรรศการเมื่อโรงเรียน รับการประเมินภายนอก
5. ร่วมมือกับโรงเรียนหนองขามวิทยา จัดทำโครงการอาชีพการจักสาน ในโรงเรียนร่วมเป็นวิทยากร โดยเข้าไปช่วยฝึกนักเรียนจักสานมวยและอื่น ๆ เพื่อเป็นพื้นฐาน ในการประกอบอาชีพต่อไป

สรุปว่า กลุ่มจักสานมวยได้ สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชน สร้างความสามัคคี เพื่อความเข้มแข็งของกลุ่ม กลุ่มจะต้องมีความซื่อสัตย์ ขยัน ประหยัด อดทน ทั้งนี้เพื่อความ เป็นเลิศของกลุ่ม

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีการยอมรับสิ่งใหม่

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2544 : 135) กล่าวถึงทฤษฎีการยอมรับสิ่งใหม่ว่า มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในด้านที่เป็นตัวการที่ทำให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น การที่บุคคลหรือกลุ่มยอมรับสิ่งใหม่ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์ในบุคลิกภาพ ความรู้ ความสนใจ ทักษะ และค่านิยม ของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีความแตกต่างในด้านบุคลิกภาพ ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และค่านิยม การยอมรับสิ่งใหม่เร็ว หรือช้าขึ้นอยู่กับลักษณะเหล่านั้น การรับสิ่งใหม่หรือการรับของใหม่ (Innovation) หมายถึงวัตถุในด้านที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีและ ไม่ใช่วัตถุ อันได้แก่ความรู้สึกรู้จักคิด ทักษะ และอุดมการณ์ ในชุมชนหนึ่ง ๆ จะเกิดขึ้นนั้น จะต้องมีแหล่งที่มา อยู่ 3 ประการ คือ

1. การค้นพบ (Discovery) คือ การที่ชาวบ้านได้ค้นพบทรัพยากรหรือ การค้นพบ พืชผลทางการเกษตรสมัยใหม่ทำให้ชาวบ้านได้เปลี่ยนอาชีพ หรือรายได้ดีกว่าเดิม เช่น

การค้นพบพืชใหม่ที่ทำให้ผลผลิตต่อไร่สูง ทำให้ประชาชนได้หันมาทำการเพาะปลูกพืชพันธุ์ใหม่ ประชาชนก็มีรายได้สูงขึ้น

2. การคิดประดิษฐ์ (Invention) คือ การที่มีผู้คิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ขึ้น และมีประโยชน์ต่อชุมชน ประชาชนก็หันมารับสิ่งใหม่ ๆ นั้นมาใช้กันมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น มีการประดิษฐ์คิดค้นรถยนต์เล็ก ๆ โดยนำเครื่องสูบน้ำมาใช้แทนเครื่องจักร ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์หลายอย่าง

3. การแพร่กระจาย (Diffusion) คือการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ จากสังคมอื่นหรือสังคมภายนอกเรียกว่าเป็นการแพร่กระจายสังคมหนึ่งไปสู่สังคมหนึ่ง เช่น การที่ชาวนาได้รับความรู้ เทคนิคใหม่ ๆ ในการทำการเกษตรจากประเทศตะวันตก

ดังนั้นทฤษฎีการยอมรับสิ่งใหม่ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นการพิจารณาถึงลักษณะหรือบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มในชุมชนที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมและวัฒนธรรม

2.2 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในสังคมไทย

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคณะ (2544 : 152-153) กล่าวถึง ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในสังคมไทยไว้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

1.1 การที่รัฐบาลได้ลงทุนในการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่าง ๆ มากมาย เช่น การสร้างถนนเชื่อมหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลกับเมืองต่าง ๆ และเป็นที่น่าประจักษ์กันดีว่าผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาดังกล่าวนี้ ทำให้หมู่บ้านที่เดิมเคยมีสภาพเป็นอยู่ง่าย ๆ และมีเศรษฐกิจแบบยังชีพ กลับมาเป็นหมู่บ้านที่เป็นการผลิตเพื่อการค้า ซึ่งต้องเข้าไปผูกพันกับราคาสินค้าของตลาดระดับประเทศ และระดับโลกมากขึ้น

1.2 การติดต่อพึ่งพาระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทได้เพิ่มมากขึ้น สังคมเมืองได้พัฒนาไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ จากชนบทมากขึ้น ทำให้อาชีพการทำเกษตรกรรมอย่างเดียวได้กลายเป็นเจ้าของกิจกรรมที่มีใช้การเกษตรต่าง ๆ เพื่อนำทรัพยากรไปป้อนโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งเป็นกรรมการภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ คนรวยที่มีทุนทรัพย์ มีแนวโน้มที่จะลงทุนในการขนส่งและการค้ากลายเป็นชาวนาและพ่อค้า หรือพ่อค้าอย่างเดียว

1.3 เมื่อมีการติดต่อระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทมากขึ้นกว่าแต่ก่อน โดยเฉพาะด้านการแพร่กระจายของระบบการค้า จะก่อให้เกิดการสะสมทรัพย์ และเนื่องจากแต่ละคนสะสมได้ไม่เท่ากัน จึงก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน รูปแบบของทรัพย์สินที่สำคัญที่สุด คือ ที่ดิน ดังนั้นแบบแผนการถือครองที่ดิน อาจจะไปสู่การแบ่งชนชั้นทางเศรษฐกิจในหมู่บ้าน

2. การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

2.1 การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมในด้านของอำนาจรัฐ ได้แพร่กระจายไปสู่ชนบทกว้างขวางขึ้น ปริมาณของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปปฏิบัติการตามโครงการต่าง ๆ มีมากขึ้น ทำให้สถานภาพและบทบาทของผู้นำได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม บทบาทของผู้นำที่เคยเป็นตัวแทนของชาวบ้านจะกลายเป็นตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่รัฐ

2.2 เนื่องจากการที่อำนาจรัฐ เข้าไปติดต่อโดยผ่านทางผู้นำโดยตรง ทำให้โอกาสที่ผู้นำจะได้รับประโยชน์ส่วนตัวมีมากขึ้นจากตำแหน่งหน้าที่ โดยได้รับการสนับสนุนจากข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ หรือสายใยของความสัมพันธ์นอกหมู่บ้านกับข้าราชการหรือพ่อค้าในระดับอำเภอ จังหวัด เป็นต้น

3. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

3.1 การที่สังคมชนบทได้มีการติดต่อกับสังคมเมืองมากขึ้นนั้น ทำให้การพึ่งพาอาศัยภายในสังคมชนบทน้อยลง ระบบครอบครัวและเครือญาติซึ่งเดิมเคยเป็นหน่วยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ได้เปลี่ยนบทบาทไป ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่เข้ามา ได้แก่ โรงเรียนให้การศึกษากับบุตรหลาน ธนาคารหรือสหกรณ์ให้ชาวบ้านกู้ยืมเงิน แทนการยืมจากพี่น้องเครือญาติ

3.2 เนื่องจากประชากรที่เพิ่มขึ้นมากในชุมชน และทรัพยากรได้เริ่มจำกัดลง ทำให้ชาวบ้านต้องออกไปทำงานติดต่อกับภายนอกชุมชน จำเป็นต้องหารายได้จากแหล่งอื่น ๆ

3.3 การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของสังคมเมืองไปในสังคมชนบทในเรื่องการยอมรับค่านิยมปัจเจกบุคคลนิยม ความเชื่อมั่นในตนเองได้ประสบความสำเร็จในชีวิต การงานและสังคม และจากการยอมรับความทันสมัย ย่อมทำให้ค่านิยมในสังคมชนบทที่ยกย่องบูชาบรรพบุรุษ ความมีเกียรติ ความภูมิใจในเผ่าพันธุ์ การเชื่อฟังผู้อาวุโสกว่าการยึดมั่นในความเชื่อประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ จะเปลี่ยนไปจากเดิม

3.4 การที่หน่วยงานของรัฐบาลได้เข้าไปมีบทบาทในสังคมชนบทมากขึ้น เช่น โรงเรียนจนสังคมรับค่านิยมทางสังคมที่ยกย่องการศึกษา ต้องการให้บุตรหลานเป็นเจ้าของ

เป็นนายกคน เพราะการประกอบอาชีพเกษตรกรรมนั้นลำบาก จะมีผลทำให้นักเรียนได้เรียนต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โอกาสที่ผู้ได้รับการศึกษาสูงนั้น จะกลับมาประกอบอาชีพเกษตรกรรมเหมือนบิดามารดาน้อยลง

3.5 การแพร่กระจายวัฒนธรรมในด้านการแพร่ความเจริญทางการแพทย์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีจากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบท เมื่อชาวบ้านยอมรับความเจริญดังกล่าวย่อมจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบพฤติกรรมการรักษาและป้องกันการเจ็บป่วยในสังคม

3.6 ประสิทธิภาพของการทำงานหรือการท่องเที่ยวของปัจเจกบุคคลย่อมจะไดพบเห็นวัฒนธรรมของสังคมเมือง ซึ่งจะทำให้ได้ประสบการณ์ชีวิตจากวัฒนธรรมนั้น ทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม และประเพณีต่าง ๆ ผลของการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเป็นเรื่องของการใช้ภาษาและการแต่งกายตามแบบสังคมเมือง

3.7 ความเจริญในด้านสื่อสารมวลชน ได้แพร่กระจายจากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบทเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นสื่อที่นำวัฒนธรรมของสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบทเป็นอย่างมาก ทำให้ประชาชนรับเอาวัฒนธรรมของสังคมเมืองต่าง ๆ มาประพฤติปฏิบัติทั้งในด้านวัตถุดิบและจิตใจ เช่น กิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจมีมากกว่าแต่ก่อน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยเกี่ยวกับเครื่องจักสานหัตถกรรมพื้นบ้าน

สมศักดิ์ โสธรบุญ (2527 อ้างถึงใน วรฉัตร โชติจันทร์. 2547 : 8) ได้ให้ทัศนะว่าเครื่องจักสานไม้ไผ่ส่วนใหญ่สร้างขึ้นมาเพื่อสนองตอบความจำเป็นในการใช้สอย แต่บางอย่างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเชื่อถือในไสยกลางหรือไสยศาสตร์ เช่น ลอบดักปลา และข้องถูกนำมาใช้เป็นเครื่องรางเพื่อทำให้เกิดความเจริญหรือมีโชคลาภ โดยจะแขวนลอบเล็ก ๆ ไว้ในร้าน นอกจากนี้เครื่องจักสานบางอย่างยังมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องความเชื่อไสยศาสตร์โดยใช้กระดังเป็นอุปกรณ์ในการทำพิธีหลอกผี เพราะเชื่อว่าถ้าแสดงความรักผีจะมาเอาชีวิตเด็ก จึงใช้วิธีหลอกผีโดยนำเด็กที่คลอดใหม่ใส่กระดังแล้วร่อนไปมาเพื่อแสดงว่าไม่เอ็นดูเด็กแล้วผีก็จะไม่ต้องการเด็ก

พิทักษ์ น้อยวังคลัง (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องลายสานไม้ไผ่ ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าลายจักสานที่นำมาประกอบเป็นเครื่องจักสานได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษตามคตินิยมของคนในท้องถิ่น โดยอาศัยความสะดวกและ

ความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และสังคม เครื่องจักสานไม้ไผ่ ได้ประโยชน์ต่อการใช้สอยในชีวิตประจำวันด้านต่าง ๆ คือ ใช้เป็นภาชนะประกอบอาหาร เครื่องมือจับสัตว์ เครื่องใช้ในบ้าน เครื่องใช้สำหรับเลี้ยงสัตว์ เครื่องมือเพาะปลูก ส่วนประกอบสิ่งก่อสร้าง เครื่องมือประกอบความเชื่อการสร้างเครื่องไม้ไผ่ต่าง ๆ มีรูปสอดคล้องและกลมกลืนกับวิถีชีวิตการใช้สอยในแต่ละประเภทอย่างเหมาะสม

กล่าวโดยสรุป เครื่องจักสานโดยทั่วไป มักจะทำขึ้นโดยวิธีการที่ไม่ซับซ้อน โดยใช้เครื่องมือพื้น ๆ ที่สามารถทำขึ้นเองได้ และวัสดุที่สานก็มีในท้องถิ่น รูปทรงและลวดลายที่สานก็มีความประสานสัมพันธ์กันกับประโยชน์ใช้สอยเป็นอย่างดี

3.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการผลิตและการตลาด

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2539 : 102-115) ได้ศึกษาเรื่องการตลาดเพื่อสิ่งแวดล้อมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเป็นของนิสิต / นักศึกษาเกี่ยวกับเหตุจูงใจในการตัดสินใจซื้อและพฤติกรรมในการซื้อของผู้บริโภคที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมนั้น สอดคล้องกับทฤษฎีมาสโลว์ว่ามนุษย์คำนึงถึงความปลอดภัยของตนเองซึ่งเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานสำคัญมากกว่าความต้องการด้านจิตวิทยา (ความต้องการความปลอดภัยของสิ่งแวดล้อม) นักการตลาดจึงต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมการตลาด โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคยิ่งกว่าความปลอดภัยของสิ่งแวดล้อม

จากงานวิจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับหัวข้อการศึกษาเรื่องการผลิตและการตลาดสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ : กรณีศึกษาเครื่องจักสานมวย บ้านหนองขาม ตำบลหนองขาม อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด คือการผลิตสินค้าเพื่อดึงดูดและจูงใจผู้บริโภค ผู้ผลิตสินค้าควรคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคให้มากที่สุด

ฉัตรชัย อินทสังข์ (2545 : 90-102) ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์ความอยู่รอดของธุรกิจร้านขายของชำในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า

ด้านผลิตภัณฑ์ ผู้ประกอบการนิยมคัดเลือกสินค้าที่มีคุณภาพ มาจำหน่าย

ด้านราคา ผู้ประกอบการพยายามเปรียบเทียบราคาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ลูกค้าอยู่เสมอ

ด้านช่องทางการจำหน่าย พบว่า ผู้ประกอบการเลือกทำเลที่ตั้งให้อยู่ในแหล่งชุมชน ใกล้กับลูกค้า พบว่า ผู้ประกอบการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าสร้างสุขภาพเป็นกันเอง

ด้านการจัดวางผังร้าน ผู้ประกอบการเน้นความสะดวกภายในร้านมากที่สุด
 จากงานวิจัยเรื่องกลยุทธ์ความอยู่รอด ของธุรกิจร้านขายของชำในเขตอำเภอเมือง
 จังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์กับการศึกษา เรื่องการผลิตและการตลาดสินค้าหัตถกรรม
 พื้นบ้านภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ : ภูมิศึกษา เครื่องจักสานมวย
 บ้านหนองขาม ตำบลหนองขาม อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้ การผลิตสินค้า
 ผู้ประกอบการต้องผลิตสินค้าให้มีคุณภาพดีกว่า แต่ราคาต่ำกว่า การจำหน่ายสินค้าให้คิ้น
 จะต้องคัดเลือกสินค้าที่อยู่ในแหล่งชุมชนพร้อมทำการโฆษณาประชาสัมพันธ์อยู่เสมอ
 ด้านการประชาสัมพันธ์ด้านการบริการต้องมีโทรศัพท์บริการลูกค้า มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีรวมถึง
 การจัดผังร้านให้มีความสวยงามสะอาดอยู่เสมอ

ศุภนิษฐ์ นามวงษา (2545 : 98-106) ได้ศึกษาเรื่อง โอกาสทางการตลาดของ
 การทำแมลงแปรรูปในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า

ด้านผู้ขาย ต้องมีบุคลิกภาพที่ดีในเรื่องของความสะอาด อีซยาศัยไมตรี รวมทั้ง
 มีความรู้ และเข้าใจตัวสินค้า

ด้านตัวสินค้า ต้องมีคุณภาพดี เพราะคุณภาพสามารถกำหนดราคาทางการตลาดได้
 และต้องสะอาดไม่มีสารพิษเจือปน

ด้านทำเล ในการซื้อขายต้องอยู่ในเขตชุมชนมีประชาชนหลายช่วงอายุอยู่ร่วมกัน
 มีเส้นทางคมนาคม ที่สะดวกเพื่อลดต้นทุนการผลิต

จากประเด็นการศึกษาวิจัยเรื่อง โอกาสทางการตลาดของการทำแมลงแปรรูป
 อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์กับการศึกษา เรื่องการผลิตและการตลาด
 สินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ : ภูมิศึกษา

เครื่องจักสานมวย บ้านหนองขาม ตำบลหนองขาม อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

โดยสามารถนำผลการวิจัยใช้ประกอบดำเนินงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์ ทางด้านผู้ขาย

ด้านตัวสินค้า ด้านทำเลที่ตั้ง ต้องมีความสะอาด ผู้ขายต้องรอบรู้เรื่องสินค้า สินค้ามีคุณภาพ
 และราคาต้องยุติธรรม และต้องอยู่ในชุมชนมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกสามารถสัญจรไปมา
 ตลอดฤดูกาล ส่งผลประโยชน์ที่ได้รับจะเป็นผลดีต่อกลุ่มผลิตภัณฑ์โดยตรง

อภิวัฒน์ ศรีปลั่ง (2546 : 103) ได้ศึกษาการดำเนินธุรกิจภูมิปัญญาชาวบ้าน :
 ภูมิศึกษารูจักผ้าแพรวาบ้านโพน ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า
 การดำเนินงานธุรกิจผ้าแพรวาบ้านโพน ชาวบ้านยังคงอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านโพน
 ในการทอผ้าแพรวาแบบดั้งเดิมของชาวผู้ไทไว้เป็นอย่างดีเหนียวแน่น จะมีการเปลี่ยนแปลง

เฉพาะรูปแบบจากการทอผ้าแพรวาผืนเล็ก เพื่อเก็บไว้ในงานมงคลต่าง ๆ ในครัวเรือน มาเป็น การทอผ้าแพรวาผืนใหญ่ในเชิงธุรกิจและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค และได้รับการสนับสนุน จากภาครัฐและเอกชนในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย เมื่อตลาดมี ความต้องการสูงผู้ผลิตผู้ทอผ้าแพรวาชาวบ้าน โพนก็มีการทำเพิ่มขึ้น สร้างรายได้มีเงินออม มีอาชีพประจำมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินธุรกิจภูมิปัญญาชาวบ้าน : กรณีศึกษา ธุรกิจ ผ้าแพรวาบ้านโพน ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีความสัมพันธ์กับการศึกษา เรื่องการผลิตและการตลาดสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ : กรณีศึกษา เครื่องจักสานมวย บ้านหนองขาม ตำบลหนองขาม อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยสามารถนำผลการวิจัยใช้ประกอบการดำเนินงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์ : ทางด้านการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ส่งผลดีต่อกลุ่มโดยตรง

ศิริพร เมฆทอง (2547 : 61-62) ได้ศึกษาเรื่องการผลิตและการตลาดสินค้า หัตถกรรมพื้นบ้านภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ : กรณีศึกษาผ้ามัดหมี่ ของอำเภอบ้านหมี่จังหวัดลพบุรี พบว่า ผู้ผลิตทำการผลิตเป็นอาชีพเสริมควบคู่ไปกับการทำ อาชีพหลักหรือทำนา ลักษณะของการผลิต ผู้ผลิตไม่ได้ทำการผลิตเองทุกขั้นตอนของ กระบวนการทอผ้า ส่วนใหญ่จะอยู่ในขั้นตอนของการทอมีการรวมกลุ่มเพื่อทำการผลิต โดยให้ เหตุผลของการรวมกลุ่มว่าเพื่อหาแหล่งเงินทุนได้ง่ายจากการขอขอยืมงบประมาณสนับสนุน จากภาครัฐ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ ผ้ามัดหมี่ของกลุ่มมีโอกาสได้รับการพัฒนา ในด้านการตลาด พบว่าพ่อค้าคนกลางจะเป็นผู้กำหนดรูปแบบและราคา ช่องทางการจำหน่ายถูกจำกัดโดยพ่อค้า คนกลางที่มารับซื้อถึงบ้าน และพบว่าสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ไม่มีผลกระทบต่อขยาย ด้านการส่งเสริมการขาย โดยการให้เครดิตในการชำระเงิน แต่ไม่มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ เนื่องจากขาดความรู้ในการประชาสัมพันธ์

จากการศึกษางานวิจัยเรื่องการผลิตและการตลาดสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านภายใต้ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ : กรณีศึกษาผ้ามัดหมี่ของอำเภอบ้านหมี่จังหวัดลพบุรี มีความสัมพันธ์กับการศึกษาเรื่อง การผลิตและการตลาดสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านภายใต้ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ : กรณีศึกษา เครื่องจักสานมวย บ้านหนองขาม ตำบลหนองขาม อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยสามารถนำผลการวิจัยใช้ประกอบ การดำเนินงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์ ทางด้านการผลิตและการจำหน่าย ส่งผลดีต่อกลุ่มโดยตรง

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พอสรุปได้ว่า การผลิตและการตลาดของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ยังเกิดปัญหา คือยังไม่สามารถผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ และตรงตามความต้องการของตลาดได้ หากไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ก็จะส่งผลกระทบต่อการผลิตและการตลาดขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การพัฒนาการผลิตและการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าที่มีคุณภาพและตรงตามความต้องการของตลาด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการรวบรวมความรู้เรื่องการศึกษาการผลิตและการตลาดสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน ภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ : กรณีศึกษาเครื่องจักสานมวย บ้านหนองขาม ตำบลหนองขาม อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด และได้ศึกษาการสร้างความร่วมมือ โดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ทำให้ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

